

Radnai Anna

A LAJSTROMOZÁS NÉLKÜLI FORMATERVEZÉSIMINTA-OLTALOM*

Ahogy a gazdaság egyre több ágában, valamint az emberek életének mindennapjaiban is egyre inkább megjelennek az alkotói találékonyság fizikai kifejeződései, úgy nő az igény ezeknek a szellemi alkotásoknak a jogi védelmére is.

Az Európai Unió jogharmonizációs tevékenysége a szellemi alkotásoknak ezen területére is kiterjedt először irányelvvel, majd rendelettel szabályozva a jogterületet. A közösségi formatervezési minta jogintézményét a 6/2002/EK rendelet hozta létre, amelynek köszönhetően egységes formatervezésiminta-oltalom szerezhető az Európai Unió mind a 28 tagállamában.

A lajstromozott formatervezési minta (RCD – Registered Community Design), azaz a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta mellett a rendelet megalkotta a lajstromozás nélküli formatervezési minta (UCD – Unregistered Community Design) oltalmának jogintézményét. Ezáltal megnyílt a lehetőség arra, hogy – bár rövidebb időre, de – bejelentési eljárás nélkül is oltalom illesse meg az adott terméket.

A tanulmányban ezt az új jogintézményt mutatjuk be részletesebben. Összevetve a lajstromozott formatervezésiminta-oltalommal, ismertetjük a köztük lévő legfőbb eltéréseket, illetve ennek az oltalmi formának az előnyeit, hátrányait. A lajstromozás nélküli mintaoltalom különösen nagy szerepet kap a ruházati iparban, ezért gyakorlati kérdésekkel, jogesetekkel illusztráljuk, hogy ez a jogintézmény hogyan érvényesül ebben az ipari ágazatban.

1. KÖZÖSSÉGI FORMATERVEZÉSIMINTA-RENDSZER

1.1. Jogalkotási előzmények

Az ipari mintákkal kapcsolatos közösségi jogharmonizáció viszonylag későn kezdődött meg. Először 1960-ban ült össze egy munkacsoport, hogy harmonizálják a tagállamok ipari mintákra vonatkozó jogszabályait. Azonban világossá vált, hogy a nemzeti szabályok közti eltérések olyan nagyok, hogy szükség van egy önálló, központi szabályozásra, amely a nemzeti mintaszabályok mellett létezik.¹ Ezt követően egy időre a mintarendszer kidolgozása háttérbe szorult, a következő lépésre csak 1991-ben került sor. Ekkor adták ki a zöld könyvet (Green Paper), mely az ipari mintákra vonatkozó tanulmányokat összegezte, egyúttal az

* A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Ujvári János diplomadíj-pályázatán formatervezésiminta-oltalom kategóriában 1. helyezést elért pályamű szerkesztett változata.

¹ Dr. Tattay Levente: A közösségi ipari mintáról. Elképzelések az Európai Gazdasági Közösség egységes ipari mintajogi szabályozásáról. Külgazdaság 1993. 7. sz., Jogi melléklet, p. 101–106.

ipari minták jogi szabályozásának egy újfajta modelljét teremtette meg azzal a céllal, hogy hatékony rendszer épüljön ki az egységes piac és a minták védelmére, olyan, amely a tervezők és a gyártók érdekeinek is megfelel.²

A közösségi jogharmonizáció következő nagy lépése az Európai Parlament és a Tanács 98/71/EK irányelve volt a formatervezési minták oltalmáról. Az irányelv megalkotásának jogi és gazdasági okai is voltak. Az egyes tagállamokban érvényben lévő eltérő szabályozás, a fogalmak nem egységes meghatározása, valamint az oltalom időtartamának eltérő megállapítása a belső piac számára akadályként jelent meg. Az irányelv hatálya kiterjedt valamennyi, a tagállami iparjogvédelmi hivataloknál benyújtott, formatervezésiminta-oltalom megszerzésére irányuló bejelentésre. Azonban nem érintette a formatervezési mintákkal kapcsolatos összes kérdést, csak azokat, amelyek kihatással lehetnek a belső piac működésére. Így a szankciókra, jogorvoslatokra, és a végrehajtásra vonatkozó rendelkezésekre továbbra is a tagállamok által alkotott jogszabályok maradtak irányadóak.³

Az irányelv legfőbb célkitűzése volt, hogy egységes fogalom meghatározás szülessen a formatervezési mintákról és annak két alapkövetelményéről, az újdonságról és az egyéni jellegről. A fogalmat az 1. cikk, az oltalmazhatóság feltételeit a 3. cikk rendezte. Az irányelv kizárta az oltalom köréből azokat a külső jellegzetességeket, melyek kizárólag a műszaki rendeltetés következményei, továbbá azokat a részeket, amelyek az összekapcsolás során nem maradnak láthatóak. Kizárta továbbá a közrendbe, illetve közérkölcsebe ütköző formatervezési mintákat is.⁴

Az irányelv 20 nappal a megalkotása után, 1998. október 28. lépett hatályba.⁵ A tagállamok 2001-ig kaptak időt, hogy az irányelv rendelkezéseit átültessék a belső jogba. Bár Magyarország ekkor még nem volt tagja a Közösségnek, de a 2004-es csatlakozásra tekintettel a 2001. évi XLVIII. törvényt a formatervezési mintákról (továbbiakban Fmtv.) már az irányelv rendelkezéseinek megfelelően alkották meg.⁶

1.2. A 6/2002/EK rendelet

A tagállami jogszabályok összehangolása után a következő lépés a 6/2002/EK rendelet megalkotása volt. Ezzel az Európai Unió létrehozta a közösségi formatervezési rendszert, amely a leginkább igazodik az egységes belső piac működéséhez. A rendelet lehetővé teszi, hogy a Közösség egész területére egységes oltalom születhessen. Így a termékek egységes elvek

² *Gold Tibor*: Az ipari minta harmonizációs direktívájának tervezete és a javasolt Közösségi Ipari Minta Szabályzat. *Védjegyvilág*, 5. évf. 2. sz., 1995, p. 27.

³ *Dr. Tattay Levente*: A szellemi alkotások jogvédelme az Európai Unióban. Pázmánypress, Budapest, 2014, p. 202–205.

⁴ 98/71/EK irányelv 1., 3–8. cikk.

⁵ *David Musker*: *Community Design Law – Principles and practice*. Sweet & Maxwell, London, 2002, p. 83.

⁶ <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/05.pdf> (2015. február 2.).

és egyforma versenyfeltételek mellett juthatnak a belső piacra.⁷ A közösségi formatervezési rendszer működéséért elsősorban a spanyolországi Alicante városban található Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH)⁸ felel.

A rendeletnek egyik legfőbb újdonsága az volt, hogy különbséget tett a lajstromozott (RCD – Registered Community Design), valamint a lajstromozás nélkül is oltalomban részesülő közösségi minta (UCD – Unregistered Community Design) között. A lajstromozás nélküli, „bejelentetlen” mintaoltalom lényege, hogy ennek a fajta oltalomnak az elnyerése nem egy bejelentési, regisztrációs eljárásához kötődik, hanem a minta nyilvánosságra hozatalával – általában a mintát hordozó termék piacra kerülésével – automatikusan keletkezik.⁹

A rendelet 2001. december 12-én született, és 2002. március 6-án lépett hatályba. Lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalmat a hatálybalépés napjától lehet szerezni, tehát csak az ezt a napot követően nyilvánosságra hozott mintákat illeti meg ez a fajta oltalom. A lajstromozott formatervezésiminta-bejelentéseket a BPHH 2003. január 2-ától fogadja.

A személyi hatály állampolgárságra tekintet nélkül megillet minden szerzőt vagy jogosultat, aki mintáját bejelenti a hivatalnál. A lajstromozás nélküli oltalmi formánál az oltalom megillet mindenkit, hovatartozásától függetlenül, ha a mintát a Közösség területén belül bizonyíthatóan nyilvánosságra hozta.¹⁰

A rendelet területi hatálya az Európai Unió, így oltalom alatt állhat minden formatervezési minta, melyet bejelentettek a hivatalnál, illetve a lajstromozás nélküli minták esetében mindazok, melyeket az Unió területén hoztak nyilvánosságra.

A csatlakozni kívánó országok területén nyilvánosságra hozott mintákra még a korábbi, nemzeti szabályokat lehet alkalmazni. Közösségi oltalmat ezekben az országokban csak az Európai Unióhoz való csatlakozás napja után nyilvánosságra hozott mintákra lehet szerezni.¹¹

A lajstromozás nélküli közösségi mintaoltalom megszerzéséhez alapkövetelmény, hogy a mintát a Közösség területén hozzák nyilvánosságra. Ebből következik, hogy például a csatlakozás előtt, Magyarország területén forgalomba hozott termékeken megjelenő mintákra nem áll fenn lajstromozás nélküli közösségi mintaoltalom. Viszont ha a nyilvánosságra hozataltól a csatlakozás napjáig az egyéves ún. türelmi idő még nem telt le, a minta szerzője még bejelentheti a mintát a BPHH-nál, és közösségi lajstromozott oltalmat szerezhet.¹²

⁷ <http://cegvezetes.hu/2006/01/a-design-es-jogi-vedelme/> (2015. február 2.).

⁸ Office for Harmonization in the Internal Market (OHIM) in respect of the registration of Community marks and designs.

⁹ Szöllősi Gusztáv: A közösségi formatervezési mintáról. *Védjegyvilág*, XII. évf. 3. sz., 2003, p. 35.

¹⁰ Dr. Pál Roberta, dr. Kiss Marietta (szerk.): *Kérdés-felelet. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2013, p. 8.*

¹¹ Pál, Kiss: i. m. (10), p. 11.

¹² Pál, Kiss: i. m. (10), p. 13.

Az Unió bővítésével viszont a korábban oltalomban részesített minták az új tagállamokban is oltalmat szereznek. Így érvényesül a mintaoltalom egységes hatálya a kibővített Európai Unióban is.

A rendelet végrehajtása

A Bizottság 2002. október 21-én hozta meg a 2245/2002/EK rendeletet a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról.¹³

A rendelet végrehajtásáért európai szinten a BPHH felel. Emellett minden tagállam köteles kijelölni egy első- és egy másodfokú közösségi formatervezésiminta-bíróságot. A bíróságok hatásköre kiterjed a bitorolási ügyekre, a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalom megsemmisítése iránti perekre és az ezekkel összefüggésben benyújtott vizontkeresetekre.¹⁴

1.3. A közösségi mintaoltalmi rendszer viszonya a magyar oltalomhoz

A közösségi formatervezésiminta-rendszer és a magyar formatervezésiminta-oltalom egymás mellett létezik.

A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény¹⁵ alapján szerzett oltalom területi hatálya csak Magyarország területére terjed ki. A magyar rendszer nem ismeri a lajstromozás nélküli mintaoltalmat, bár a magyar oltalom megadásával a minta a Közösség területén belül nyilvánosságra hozottnak tekinthető, ezáltal három évre lajstromozás nélküli közösségi formatervezésiminta-oltalom is keletkezik rajta, és így – bár korlátozott időre – védve lesz az egész Unió területén is.

1.4. A lajstromozás nélküli oltalom létrehozásának célja

A lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalom létrehozásával a 6/2002/EK rendelet alkotói azokat az ipari ágazatokat tartották szem előtt, melyek nagy mennyiségű formatervezési mintát állítanak elő rövid piaci életre tervezve (így például az elektronikai, különösen a szórakoztatóelektronikai cikkeket, ruházati cikkeket, bútorokat gyártó cégek). Számukra a bejelentés alakszerűségei és költségei csak terhet jelentenek, és a regisztrált védelem előnye, a hosszabb oltalmi időtartam nem bír nagy jelentőséggel.¹⁶

Ha az adott ágazatban a „divat”, a „trendek” gyorsan változnak, és az adott termék piacon szereplése csak rövid időre várható, valószínűleg nem érdemes elindítani egy költséges

¹³ A Bizottság 2245/2002/EK rendelete (2002. október 21.) a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról. Hivatalos Lap L 341., 2002.12.17.

¹⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/businesses/intellectual_property/l26033_hu.htm (2015. február 10.).

¹⁵ 2001. évi XLVIII. törvény a formatervezési minták oltalmáról.

¹⁶ *Tattay*: i. m. (3), p. 322.

regisztrálási eljárást. Bár meg kell jegyezni, a közösségi bejelentés ára a nemzetközi bejelentésekhez mérve rendkívül kedvező. A közösségi formatervezési rendszer célja pont az volt, hogy az alacsony költségekkel lehetővé tegyék a közép- és kisvállalkozások, illetve az egyéni dizájnerek számára is, hogy oltalmat szerezhessenek termékeikre.¹⁷

A rendelet alkotói másrészt felismerték, hogy a regisztrált minta, amelynek használatára 25 évre kizárólagos jogot szerez a jogosult, gátat szabhat a folyamatos fejlődés, újítások előtt. Például ha egy divatház mintaoltalmat kér egy ruházati cikkére vagy egy egész kollekcióra, és a sajátjának mondja ki az adott szabásmintát vagy jellegzetes elemet, ezáltal elvágja a lehetőségét annak, hogy a divat fejlődjön. Ugyanis fennáll majd a veszély, hogy a későbbiekben alkotott akár saját, akár más szerzők termékének már nem lesz elég az újdonságfoka és az egyéni jellege ahhoz, hogy egy új mintának számíthasson. Vegyünk például egy ruházati terméket. A divatipar manapság olyan fejlett, hogy a termékek közti választás lehetősége szinte végtelen. Képtelenség lenne minden egyes ruházati mintára oltalmat adni. Hiszen egy ruhadarabnál az alkotói szabadság relatíve kicsi. Vannak bizonyos alapkövetelmények, melyeknek egy darabnak meg kell felelnie (például méretben passzoljon, öltöztessen, megvannak az alapszabásvonalak ha például egy nadrágról vagy szoknyáról beszélünk). Ezek az alapkövetelmények az alkotói szabadságnak olyan kis teret hagynak, hogy az egyedi jelleg kritériuma nehezen tud olyan mértékben megvalósulni, hogy a minta megfeleljen az oltalmazhatóság kritériumainak, azaz hogy kellő mértékben új és egyéni jellegű legyen.

Továbbá ezen ipari ágak tervezői tisztában vannak azzal, hogy pár év múlva alkotásuk már divatjamúlt, elavult lesz, és ebből kifolyólag a legtöbb tervező nem is kísérli meg bejelenteni termékeit, mivel számukra a lajstromozott mintaoltalom által biztosított hosszabb védelmi idő nem lesz releváns. A divat gyorsan változó világában valószínűleg elég lesz számukra a lajstromozás nélküli mintaoltalom által biztosított hároméves időtartam. Ezáltal fenntartják a lehetőségét annak, hogy a későbbiekben hasonló, a korábbi termékeik által inspirált új termékeket alkossanak.

Bár ez a védelmi forma nem nyújt olyan erős védelmet, mint a lajstromozásból eredő formatervezésiminta-oltalom, és az oltalomnak a jogosult javára való fennállásának bizonyítása is igencsak nehéz lehet, azonban az oltalom egyszerűsége, ingyenessége és más előnyei mégis elégségesek lehetnek a piac sok szereplőjének a számára.

Emellett természetesen mégis nagyon sok darabot levedenek. A lényeg, hogy az újdonság és az egyéni jelleg foka megfelelő mértékű legyen, tehát a termék egy átlagvásárló számára elhatárolható legyen az adott piac többi kínálatától. Legyen egy jellegzetes vonás benne, ami által a vásárló felismerheti és azonosíthatja az alkotót.

¹⁷ *Catherine Seville*: EU Intellectual Property Law and Policy. Edward Edgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2009, p. 184–185.

2. A LAJSTROMOZÁS NÉLKÜLI FORMATERVEZÉSIMINTA-OLTALMI JOG

2.1. A formatervezési minta közösségi fogalma

A közösségi formatervezésiminta-oltalmi rendszer előnye, hogy általa az egész Unió területén egységes jelentése lett a formatervezési mintának. A mintának egységesen meghatározott kritériumoknak kell megfelelnie ahhoz, hogy közösségi oltalmat lehessen rá szerezni. Lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalom értelemszerűen azokon a mintákon állhat fenn, amelyekre lajstromozott formatervezésiminta-oltalom is szerezhető. Így a BPHH gyakorlata a bejelentési eljárásban arra vonatkozóan, hogy a bejelentési kérelemben szereplő minta oltalom alatt állhat-e, irányadó lesz a lajstromozás nélküli oltalomnál.

A 6/2002/EK rendelet 3. cikkében található a formatervezési minta fogalmának meghatározása. Eszerint közösségi formatervezési minta lehet „*a termék egészének vagy részének a megjelenése, amelyet magának a terméknek, illetve díszítésének külső jellegzetességei – különösen a rajzolat, a körvonalak, a színek, az alak, a felület, illetve az anyagok jellegzetességei – eredményeznek.*”¹⁸

A minta mindig egy adott termékben valósul meg, ezért a termék fogalmának a meghatározása is fontos. A definíció a rendelet ugyanezen cikkének *b)* pontjában található. Eszerint termék lehet „*bármely ipari, kézműipari árucikk, ideértve – egyebek mellett – azokat a részeket is, amelyeket valamely összetett termékben való összeállításra szántak, továbbá a csomagolást, a kikészítést, a grafikai jelzéseket és a nyomdai betűformákat, a számítógépi programok kivételével.*”¹⁹

A hivatal az újdonságot vagy a jogosultságot nem vizsgálja, így ezek nem lehetnek a lajstromozás elutasító okai.²⁰ Ezekre az okokra később lehet hivatkozni egy bitorlási vagy megsemmisítési perben.

A BPHH csak a meghatározott okok miatt tagadhatja meg a regisztrációt. Elsősorban azt vizsgálja, hogy a dizájn megfelel-e a rendeletben meghatározott definíciónak, illetve a 9. cikk alapján azt, hogy nem ellentétes a közrenddel, vagy nem áll szemben erkölcsi alapnormákkal. Alapkövetelmény továbbá, hogy a minta látható legyen (különösen egy összetett terméknel). A David Musker által összeállított, a BPHH módszertani útmutatójára alapozott kézikönyvben a szerzők szerint egy minta még akkor is regisztrálható, ha csak mikroszkóppal látható.²¹

¹⁸ 6/2002/EK rendelet 3. cikk *(a)*.

¹⁹ 6/2002/EK rendelet 3. cikk *(b)*.

²⁰ Pál, Kiss: i. m. (10), p. 29.

²¹ Imogen Wiseman (szerk.): The Community Design Handbook. Thomson, Swet&Maxwell, London, 2014, p. 4–065.

A mintát kiterjesztően kell értelmezni, lehet két- vagy háromdimenziós is, azaz síkbeli, vagy térbeli. Azonban a rendeletben megfogalmazott szabályok sok gyakorlati kérdést nyitva hagynak.

A mozgóképek megítélése sem egyértelmű. A hivatalhoz eddig két olyan bejelentés érkezett, amelyben egy mozgókép levédését kérték. Az első a Microsoft 217997-0002 számú mintája, melyen egy vonal mint egy üstökös átmegy a képernyőn, a második pedig az Iwish cég mintája egy animált pandára. Mindkét esetben a kérelmezőknek ábrázolniuk kellett a mozgóképeket hét darab állóképpel. Az ábrázolhatóság persze függ az adott minta jellegétől, így a Microsoftnál egyértelműen lehetett ábrázolni az animáció lényegét, de az Iwish-panda mozgását már nem lehetett átfogóan szemléltetni pár képben, így a hivatal erre nem adta meg az oltalmat. A határok még nem lettek egyértelműen kidolgozva, az elutasító határozatot ilyen esetben érdemes lehet megtámadni.²²

Az oltalom alá helyezhető termékek körének szemléltetéséhez nagy segítséget nyújtanak az ipari minták nemzetközi osztályozásának létesítéséről szóló Locarnói Megállapodásban²³ felsorolt tételek. Az 1968. október 8-án Locarnóban aláírt megállapodást Magyarországon az 1973. évi 29. törvényerejű rendelet hirdette ki. A megállapodás azzal a céllal született, hogy megkönnyítse a kutatást az ipari minták azonosítása terén. Az osztályozási rendszer osztályokból, alosztályokból áll, és ezek összesen 7024 megnevezett tételt tartalmaznak.²⁴ További segítség lehet a BPHH hivatalos honlapján szereplő felsorolás a minták főbb fajtaíróiról.

2.1.1. Az oltalom alá helyezhető mintatípusok

A 6/2002/EK rendelet 3. cikk (2) bekezdése is tartalmaz egy rövid felsorolást azokról az ipari vagy kézműipari árucikkekről, amelyek „terméknek” minősülhetnek. A következőkben azokat a típusokat is kiemeljük, melyeknek a megítélése nem teljesen egyértelmű, és ahol a BPHH gyakorlata is relevánssá válik.

Termékkészlet

A termékkészlet olyan hasonló jellegű termékeknek a csoportja, melyek alapvetően összetartoznak, és használni is együtt szokás őket. Így védhető le egyetlen bejelentéssel például egy több darabból álló étkezés, vagy egy sakk-készlet, karácsonyfadísz-sorozat. Az összetett terméktől úgy határolhatók el, hogy itt az egyes cikkek nem csatlakoznak egymáshoz mechanikusan.²⁵

²² Wiseman: i. m. (21), p. 4–066.

²³ Az ipari minták nemzetközi osztályozásának létesítéséről szóló Locarnói Megállapodás (kihirdette az 1973. évi 29. törvényerejű rendelet).

²⁴ www.sztnh.gov.hu/kerdesek/ertelmezo/lm.html (2015. február 20.).

²⁵ Office for Harmonization in the Internal Market: Guidelines for Examinations. Alicante, Decision No EX-14-1 of the president of the Office of 13 June 2014, p. 541.

Kikészítés

Ez alatt érthetünk például egy virágcsokor-elrendezést. Kritérium, hogy ténylegesen egy megtervezett minta legyen, amely megkíván némi alkotómunkát – ez megvalósulhat az ember által vagy közvetve, akár számítógéppel létrehozva. Nem szereshető oltalom például egy természetben fellelt kristályra vagy szokatlan alakban termelt gyümölcsre, ahol a kérelmező szerepe csak annyi volt, hogy megtalálta ezt az anyagot.²⁶

Tervrajzok, stílusok

Tervrajzok, házak tervei, vagy más építészeti tervrajzok, belsőépítészeti, tájképi (kertészeti) tervek, stílusok is oltalom alatt állhatnak. A tervek a BPHH gyakorlata szerint attól függően védhetők le, hogy már a megvalósított tervet ábrázolják-e. Következésképpen fontos lehet a minta bejelentésben szereplő megnevezése. A BPHH módszertani útmutatója szerint a bejelentés akkor lesz elfogadható, ha a kérelemben a 19. osztály 8. alosztályában szereplő „építészterveket” jelölik meg, és nem például a 25. osztály 3. alosztályában szereplő „épületeket”. Ez azért fontos, mert a tervrajz még nem hozza nyilvánosságra magának a befejezett terméknek a megjelenését. Hasonlóképpen boltok, éttermek, járművek belső kialakítása (interior design) nagyobb valószínűséggel lesz elfogadható, ha a reprezentálása a bejelentési kérelemben inkább a végső terméknek a megjelenéséhez kötődik (fotók a megvalósult kivitelezésről), mintsem egy tervhez.²⁷

Csomagolás

A csomagolás független a becsomagolni kívánt terméktől, önállóan szereshető rá oltalom. Idetartozik minden háromdimenziós csomagolási sajátosság, mint például egy doboz (pl. pizzás doboz) vagy egy üveg jellegzetes alakja, kialakítása vagy díszítése.²⁸

Grafikai jelzés

Ez alatt értjük az ikonokat, logókat és minden más kétdimenziós jelet, amelyekre védjegyo ltalom is szereshető. Ha megfelelnek a rendeletben meghatározott kritériumoknak, formatervezésiminta-oltalom is megillesheti őket. A jogosult kalkulálhat, hogy melyik oltalmi forma lesz számára a legmegfelelőbb. A formatervezésiminta-oltalom legfeljebb 25 évre, illetve a lajstromozás nélküli oltalom három évre nyújt védelmet, ezzel szemben a védjegyekre vonatkozó tízéves oltalmat korlátlan alkalommal meg lehet hosszabbítani, így az oltalomnak nincs időbeli korlátja. Viszont egy mintaoltalom iránti bejelentésben több hasonló termékre is lehet egyszerre oltalmat igényelni, tehát a szerzőnek lehetősége van például a színeket vagy más kisebb részleteket variálni. A védjegyekkel szemben további előny, hogy itt nem kell korlátozóan meghatározni a termékeknek egy körét, melyet az adott védjeggyel

²⁶ Wiseman: i. m. (21), p. 4–075.

²⁷ I. m. (25), p. 534.

²⁸ Wiseman: i. m. (21), p. 4–079.

jelölni szeretnének. Meg kell azonban jegyezni, hogy a védjegyoltalom nagyobb biztonságot nyújthat abból adódóan is, hogy regisztráláskor a hivatal újdonságkutatást végez.²⁹

Díszítés

A rendelet 3. cikk (a) bekezdésében szerepel, hogy a „*termék, illetve díszítésnek külső jellegzetességei*” is formatervezési mintának tekinthetők.³⁰ A díszítés dekoratív elem, amely az egyes termékek felszínén jelenik meg. Lehet kétdimenziós (pl. egy festett mintázat) vagy háromdimenziós is, amikor a minta kiemelkedik a síkból (pl. faragvány).³¹

Ha egy termék díszítésére kívánunk oltalmat szerezni, fontos kiemelni, hogy itt a 32. osztályban szereplő „díszítések” lesz a megfelelő megjelölés, és nem a mintát hordozó termék osztálya. Ha a bejelentésben való ábrázolása a terméket vagy annak egy részét is ábrázolja, a levédeni kívánt mintát kontúrokkal kell elválasztani, különben az oltalom magára a termékre fog szólni, mivel ez szerepel a bejelentési kérelemben.³²

Nyomdai betűformák, betűtípusok

A betűtípusokra, grafikai jelekre, funkcionális jelölésekre (pl. vonalkód) vonatkozó oltalomszerzéssel kapcsolatban több tagállamnak is fenntartása volt. Az ellenvetések alapja az volt, hogy ezek a grafikus elemek nem felelnek meg a termék rendeletben meghatározott fogalmának. De regisztrálhatóak, azonban könnyen megtámadhatók lesznek, leginkább az újdonság hiányára hivatkozva.³³

Számítógépi ikonok és webdizájn

A számítógépi programok ki vannak zárva az oltalom köréből, azonban ezek vizuális visszaadása nem. Így oltalom szerezhető a program működése során előálló vizuális elemekre, ikonokra, képernyő-elrendezésekre, menüsorokra, továbbá weboldalak megjelenésére, grafikájára, képernyővédőkre.³⁴

Fényképek, rajzok és műalkotások

Azok a termékek, amelyek létezésének az alapja abban áll, hogy egy mintának a hordozói, nem biztos, hogy megfelelnek a „termék” fogalmának, tehát nem tekinthetők kézműipari vagy ipari termékeknek. Azonban például egy rajz vagy más művészeti alkotás (pl. szobor) minden esetben kézzel vagy számítógép segítségével (de ember által) készül, és ennek fényében megfelel a követelményeknek.

²⁹ Wiseman: i. m. (21), p. 4–081–082.

³⁰ 6/2002/EK rendelet 3. cikk (a).

³¹ I. m. (25), p. 568.

³² I. m. (25), p. 552.

³³ Wiseman: i. m. (21), p. 4–083.

³⁴ Dr. Belényi Andrea (szerk): Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012, p. 155.

A BPHH módszertani útmutatója szerint a fényképek önmagukban is megfelelnek a „termék” fogalmának, függetlenül attól, hogy a képpel milyen terméket hoznak nyilvánosságra.³⁵

Térképek

A BPHH hivatalos honlapján található felsorolás alapján térképekre is lehet formatervezésiminta-oltalmat igényelni. Ezeket az alkotásokat megalkotásuktól kezdve a szerzői jog is védi.

2.1.2. Az oltalom körén kívül eső mintatípusok (példázó jellegű felsorolás)

Illatok és szagok, mivel ezeket nem lehet vizuálisan ábrázolni.

Szavak és betűk, melyek minden stílus és egyéni jellegzetesség nélkül, standard fekete-fehéren vannak ábrázolva.

Zene és más hangok, kivéve ezek ábrázolható, grafikai jelölései.

Színek per se

Önmagában egy szín nem tesz eleget a dizájn definíciójának, mivel ha egy szín nincs kapcsolatban egy mintával, nem határozhatja meg egy termék megjelenését. A dizájn részeként elfogadható, de önmagában nem.³⁶

A színekre gyakoribb megoldás a védjegyoltalom igénylése. Azonban ez is csak egy termékhez kapcsolódóan lehetséges akkor, ha a szín célja az, hogy a termékeket más hasonló termékektől megkülönböztesse, tehát a származásra utaljon.³⁷

Jogeset: Louboutin kontra Yves Saint Laurent

A divat világában az egyik leghíresebb jogesetnek számít Christian Louboutin pere Yves Saint Laurent (YSL) ellen, piros talpú cipőjének ügyében. Louboutin védjegyként regisztrálta az USA-ban a piros talpat 2008-ban a magas sarkú dizájnercipőkre vonatkozóan. Az YSL, valószínűleg ezen termékek által inspiráltan, kijött új cipőkollekciójával, melyben az egyik darab teljesen piros volt. A pernek nagy tétje volt, a bíróságnak arról kellett döntenie, hogy szerzhető-e színekre védjegyoltalom, így a Louboutin peresztése esetén elveszthette volna a kizárólagos jogot a piros talpú cipőkre. Ettől a precedensalapító jogesettől félve a Tiffany & Co. is a felperes mellé állt, akinek szintén regisztrált védjegye volt a tiffany-kékként elhíresült színárnyalatra. A bíróság másodfokon megállapította, hogy a piros talpú cipő a köztudatban egyértelműen a Louboutinhoz tartozik, ugyanakkor a bíróság szerint

³⁵ I. m. (25), p. 535.

³⁶ Wiseman: i. m. (21), p. 4–171

³⁷ http://www.mie.org.hu/eloadasok_2011_konf/Ertekek_es_kerdések_november/Lendvaid_MIE_konf_2011_nov.pdf (2014. dec. 28).

ez kizárólag azokra a cipőkre vonatkozik, amelyeknél a felső rész színe elüt a talp színétől. Mivel az YSL cipő egységesen piros volt, így nem sértette meg a védjegyet.

A bíróság ítéletében kimondta, hogy a jövőben egy adott színre nem lehet kizárólagos használati jogot szerezni, de nem semmisítette meg a korábbi oltalmakat, így a Loubouton megtarthatta színvédjegyét, ahogy a Tiffany & Co. a kék színt vagy például a Hermés a híres narancssárga színt.³⁸

Anyag per se

Az anyag önmagában nem oltalmazható közösségi formatervezési mintával. A 3. cikk alapján a minta megjelenése állhat oltalom alatt, amelynek jellegzetessége lehet az, hogy a termék milyen anyagból készül. A mintaoltalom nem ad kizárólagos jogot például arra, hogy egy adott termék fából készüljön: a versenytársak is gyárthatják terméküket fából, ha a termék kielégíti az újdonság és az egyéni jelleg követelményét.

Még ha a tapinthatóság védhető is, a rugalmasság vagy az anyag más, kívülről nem észlelhető jellegzetessége már nem alkalmas a védelemre azért, mert nem látható, és ezáltal vizuálisan sem ábrázolható a bejelentési kérelemben. Anyagot ezért csak korlátozottan lehet levédeni, például azt, hogy az anyag milyen vastag vagy vékony, a faerezettségét, különböző márványozást, csiszolást, fényezést vagy matt kivitelezést.³⁹

Ötletek és elképzelések

A formatervezésiminta-oltalom keletkezésének nem feltétele, hogy a dizájn már meg legyen alkotva, elegendő, ha papíron létezik, tehát csak grafikusan van ábrázolva. Ha a mintának nem az anyaga a lényeg, akkor mindegy, milyen anyagból van az ábrázoláson, de fontos, hogy az ábrázolás viszonylag konkrét legyen, egy olyan elképzelésre nem lehet kizárólagos jogot biztosítani, amelyet számos módon, számos külső jellegzetességgel meg lehet valósítani.⁴⁰

Emberi test

Emberi testre, annak részletére, egyéni jellegzetességeire természetesen nem lehet formatervezésiminta-oltalmat szerezni. Azonban a test lehet a minta hordozója. Így például oltalom szerezhető egy elkészített sminkösszeállításra, egy tetoválásra vagy egy különleges hajelrendezésre. A bejelentéshez ilyenkor a dizájnak megfelelő formátumban megörökítettnek kell lenni, például fotó vagy rajz útján.⁴¹

³⁸ *Guillermo C. Jimenez, Barbara Kolsun: Fashion Law – A guide for designers, fashion executives & attorneys.* Bloomsbury Publishing Inc., New York, USA, 2014, p. 14–15.

³⁹ *Wiseman: i. m. (21), p. 4–069.*

⁴⁰ *Wiseman: i. m. (21), p. 4–074.*

⁴¹ *Wiseman: i. m. (21), p. 4–075.*

Így lehetőség van olyan alkotásokat is levédeni, amelyek ki vannak zárva a szerzői jogból. Az angol bíróság ugyanis kizárta a szerzői jog hatálya alól az elkészített sminket a szükséges tartósság hiánya miatt.⁴² Egy smink védhetősége azért lehetséges, mert nem magára az emberi arc megjelenésére kéri, hanem a szerző által hozzátett többletre, így az arc csak hordozója lesz a mintának. A dizájn megtestesülésének mulandó jellege nem adhat okot az elutasítására. Ez csak egy esetleges bitorlási vagy megsemmisítési perben okozhat nehézséget, ahol az utánzást vagy az újdonság megfelelő fokát kell bizonyítani a minta szerzőjének.

Növények

A növény nem ipari vagy kézműipari termék. Viszont egy mesterségesen előállított műnövénnyel vagy művirággal már annak tekinthető, és így oltalom alatt állhat.⁴³

2.1.3. Az összetett termék és az alkotóelem

Az összetett termék fogalmát a 3. cikk c) bekezdése tartalmazza: „*olyan alkotórészekből álló termék, amelyek eltávolításával a termék szétszedhető és utána újra összerakható*”. Ez alapján egyetlen bejelentéssel védhető le, és egyetlen mintaként lajstromozható egy összetartozó elemekből álló termék megjelenése.

Ez a lehetőség ugyanakkor nem zárja ki, hogy a szerző minden egyes darabot külön is levédeden. Oltalom szerzhető az egyes alkotóelemek külső jellegzetességeire is, amelyek egy összetett terméknek a részét képezik. Az oltalmazhatóság feltétele itt az, hogy az alkotóelem állagsérelem nélkül elmozdítható legyen, majd újra vissza lehessen helyezni a helyére az összetett termékben. További fontos követelmény, hogy minden alkotóelemnek láthatónak kell maradnia a használat során, és ezeknek a látható részeknek önmagukban is ki kell elégíteniük az oltalmazhatóság követelményeit.⁴⁴

2.2. Az oltalmazhatóság feltételei

A lajstromozás nélküli mintaoltalomnál az oltalmazhatóság feltételei ugyanazok, mint a lajstromozott mintáknál, ezeknek a termékeknek is meg kell felelniük az újdonság és az egyedi jelleg követelményének.

⁴² <http://ab-ed.boardofstudies.nsw.edu.au/go/aboriginal-art/protecting-australian-indigenous-art/background-information/mechanisms-for-protection-in-australia/copyright-act> (2015. február 15.): Merchandising Corporation of America v Harpbond Ltd (1983) F.S.R. 32.

⁴³ Wiseman: i. m. (21), p. 4–077

⁴⁴ Belényi: i. m. (34), p. 155.

2.2.1. Az újdonság

„Új a formatervezési minta, ha azzal azonos formatervezési minta nem jutott nyilvánosságra a lajstromozás nélküli oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén azt a napot megelőzően, amelyen a minta, amelyre az oltalmat igénylik, nyilvánosságra jutott.”⁴⁵ Az újdonság objektív körülmény, a minták összevetésével vizsgálható. Mindig csak konkrét termékek esetében lehet megítélni, hogy a minták azonosak vagy eltérőek, de alapkövetelmény, hogy a termékek lényeges részletekben mutassanak eltérést.⁴⁶ Tehát még akkor is azonosnak tekinthetők, ha van ugyan köztük eltérés, de csupán a lényegtelen részletekben.⁴⁷

A mintákat vizuálisan különböztetjük meg, így lényeges, hogy ezek az eltérő elemek a tájékozott piaci szereplők számára érzékelhetők, láthatók legyenek. Az erőteljesen hasonló, illetve a hasonlóság látszatát keltő termékek ki vannak zárva az oltalomból.

Az összehasonlítás a mintáknak azon tulajdonságaira korlátozódik, melyek magát a mintát alkotják. Ezért irreleváns lesz a különbség, ha valamelyik minta tartalmazza egy korábbi minta főbb tulajdonságait, de ezeken kívül pár további jellegzetességet is mutat. Ezzel párhuzamosan egy minta akkor sem lehet új, ha benne foglaltatik már egy korábbi, összetettebb mintában. Ez nem zárja ki természetesen a lehetőséget annak, hogy többletelemek és megkülönböztető tulajdonságok megalapozzák a minta újdonságát, de csak akkor, ha nem jelentéktelenek, és nem maradnak észrevétlenül.⁴⁸ Jelentéktelen különbség lehet például a színek árnyalatában való eltérés.

Jogeset: kávéfőző⁴⁹

Egy spanyol jogosult javára oltalom állt fent egy kávéfőző készülékre. Szintén egy spanyol kérelmező a minta megsemmisítését kérte egy általa korábban nyilvánosságra hozott, de nem regisztrált kávéfőzőre hivatkozva. Véleménye szerint a két termék azonosnak tekinthető, és csak lényegtelen részletekben tér el. A megsemmisítési tanács megállapította az újdonság hiányát, kiemelve hogy a két termék között csak a fogantyú és a kávéfőző tetején található rész színében van eltérés, és ezek lényegtelen különbségnek bizonyulnak. A bejegyzett minta jogosultja azonban felhozta azt a különbséget is, hogy az ő kávéfőzőjének a belseje sima felületű, míg a másiké négyzetes felületek mentén tagolt. A tanács úgy ítélte, hogy ez az elem nem része a mintának, így nem is értékelhető különbségként, mivel az kívülről nem látható.⁵⁰

⁴⁵ 6/2002/EK rendelet 5. cikk (1).

⁴⁶ Dr. Orbán Andrea: Az Európai Unió formatervezésiminta-rendszere és a magyar formatervezésiminta-rendszer. *Külgazdaság*, 50. évf. 6. sz., 2006, Jogi melléklet, p. 74.

⁴⁷ Dr. Kiss Zoltán: Új törvény a jogharmonizáció jegyében: a formatervezés minták oltalma. *Cég és Jog*, 3. évf. 9. sz., 2001, p. 30.

⁴⁸ Office for Harmonization in the Internal Market: Guidelines for Examination on Registered Community Design – Examination of Design Invalidity Application, 2014, p. 33.

⁴⁹ OHIM, R 216/2005-3 – Cafetera (8 de noviembre de 2006).

⁵⁰ <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/05.pdf> (2015. február 20.).

A lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalomnál az általános hasonlóság benyomásától azonban erőteljesebb hasonlóságot követel meg a gyakorlat, így egy minta akkor tekinthető utánzásnak, ha ténylegesen a pontos mása egy korábbi terméknek, korábbi stílusok újraalkalmazásának azonban nincs akadálya.

A mintának világviszonylatban kell újnak lennie. Nyilvánosságra jutottnak kell tekinteni azt a mintát, melyet belföldön, vagy külföldön közzétettek vagy meghirdették az iparjogvédelmi hatóságok, és így a szakmai körök észszerű és elvárható ráfordítással és körültekintéssel megismerhettek. A mintának tehát szerepelnie kell az érintett körök köztudatában. Bitorlási perben nem lehet egy olyan mintára hivatkozni, amelynek ismerte nem volt elvárható, mivel például egy távol eső, kis forgalmú múzeumban látható csak.⁵¹

Az újdonság követelményének nem olyan könnyű eleget tenni, különösen a bútor-, de főleg a ruhaiparban. Egy adott ruhadarab esetében – például egy nadrágnál – a szerzőnek olyan csekély az alkotói szabadságfoka, hogy nem tud olyan szinten újat alkotni, hogy az elegendő legyen az újdonság követelményének a teljesüléséhez. Ez is egy fontos oka lehet annak, amiért a divatcégek nem védik le kollekciójukat. Persze vannak olyan egyedi termékek, amelyek megfelelő újdonságot tudnak mutatni, és olyan elismertségre, sikerre tettek szert a piacon, hogy jogosultjuk a hároméves oltalmi időn túl is akarja gyártani és forgalmazni. Ilyenkor tanácsos lehet ezekre a termékekre lajstromozott formatervezésiminta-oltalmat igényelni (pl. Chanel 2.55 táska).

2.2.2. Egyéni jelleg

A 6/2002/EK rendelet 6. cikke szerint a mintának akkor van egyéni jellege, ha „*bármely nyilvánosságra jutott mintához képest a tájékozott használóra eltérő összbnyomást tesz.*” Nyilvánosságra jutásnak a lajstromozott formatervezési mintáknál az a nap számít, amikor az oltalmat igénylik, tehát a bejelentés, illetve az elsőbbség napja, míg a lajstromozás nélküli oltalomban részesülő mintánál az a nap, amikor a minta nyilvánosságra jutott.⁵²

A „tájékozott használó” új kategória, az átlagfelhasználónál tájékozottabb személyt jelent, aki sokkal éberebb a termékek közti különbségekre, de ugyanakkor kevésbé informált az adott termékekre specializálódott szakértőnél. Szakértő megfigyelése és a piac felmérése hasznos lehet ahhoz, hogy a „tájékozott használó” ismerete és jellemvonásai felbecsülhetők legyenek. Az eltérő elemek elemzése helyett pedig a minta egészét kell nézni, az „eltérő összbnyomás” a mérvadó, bár az elemek is lényegesek lehetnek ennek az összbnyomásnak a kialakulásánál.⁵³

⁵¹ Orbán: i. m. (46), p. 75.

⁵² 6/2002/EK rendelet, 6. cikk (1).

⁵³ Catherine Seville: EU Intellectual Property Law and Policy. Edward Elgar Publishing Led., Cheltenham, UK, 2009, p. 195.

A cikk második bekezdése szerint az egyéni jelleg meglétének vizsgálatakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a szerző milyen *alkotói szabadságfokkal* alkothatta meg a mintát.⁵⁴

Az adott terméknél az alkotó szabadságfokát objektív ismérvek alapján kell megítélni. Azt kell vizsgálni, hogy az adott ágazatban hány korábbi minta létezik már, vagy egy terméknél mennyire kell megfelelni a kötelező szabványoknak⁵⁵ (például egy számítógépegégnél legyen jobb és bal egérgomb). Az egyes termékek funkciói, műszaki feltételei behatárolják az alkotó szabadságát.⁵⁶ Így az alkotói szabadságfok eltérő lehet az egyes termékeknél: nyilvánvalóan nagyobb az alkotó mozgásteret egy ékszer, mint például egy ablakkeret tervezésekor.

Ha a szerző szabadságfoka csökken, a figyelem a kis részletekre terelődik, és így ezekben a kis részleteken kell egyedi jelleget mutatnia a mintának.

Jogeset: Burberry kézitáska

A Burberry márka brit jogosultja egy korábbi közösségi védjegybejelentésre hivatkozva támadta meg a német alperes oltalom alatt álló kézitáskára vonatkozó mintáját. A felperes kérelmében arra hivatkozott, hogy a támadott mintának nincs egyéni jellege. Állítását saját védjegyének korábbi nyilvánosságra jutására alapozta. A kérelmező szerint a táskán szereplő kockás mintázat és az ábrás védjegyében szereplő mintázat között nincs olyan mértékű különbség, hogy a tájékozott használóra eltérő benyomást tegyen.

A megsemmisítési tanács, majd a fellebbezési tanács is megállapította, hogy a közösségi védjegybejelentés meghirdetése nyilvánosságra jutásnak tekinthető, így a későbbi mintatoltalmi bejelentésre újdonságrontó hatása van. Ennek alapján a megsemmisítési tanács megsemmisítette a támadott minta oltalmát, mivel megállapította az egyéni jelleg hiányát. Döntését a fellebbezési tanács is fenntartotta.⁵⁷

2.3. Az oltalmat kizáró okok

A rendelet a 8. és a 9. cikkben meghatározza azokat a kizáró okokat, melyeknek fennállása esetén nem lehet formatervezésiminta-oltalmat szerezni a mintára. Ezek az okok akkor is érvényesülnek, ha a minta egyébként megfelel az újdonság és az egyéni jelleg követelményének.

Műszaki rendeltetés

Nem részesülhet oltalomban az a külső jellegzetesség, amely kizárólagosan a termék műszaki rendeltetésének a következménye.⁵⁸ A formatervezésiminta-oltalom nem a műszaki

⁵⁴ 6/2002/EK rendelet 7. cikk.

⁵⁵ *Tattay*: i. m. (3), p. 325.

⁵⁶ *Dr. Pál Roberta, dr. Kiss Marietta* (szerk.): Általános tájékoztató. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2013, p. 6.

⁵⁷ <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/05.pdf> (2015. február 20.).

⁵⁸ 6/2002/EK rendelet, 8. cikk.

megoldásra vonatkozik. Egy ilyen megoldás levédésére a szabadalom vagy a használati minta lesz a megfelelő oltalmi forma. Ha a termék külső megjelenése kizárólag a műszaki megoldás következménye, akkor ott nem érvényesülhetett a formatervezői alkotótevékenység, tehát nincs mit levédeni formatervezésiminta-oltalommal.⁵⁹

Összekapcsolható formatervezési minta

Nem részesülhet oltalomban a terméknek az a külső jellegzetessége, ami kizárólag arra szolgál, hogy más formatervezési mintával összekapcsolható legyen. A rendelet 8. cikkének (2) bekezdése alapján ezt azokra a jellegzetességekre kell érteni, melyeket pontosan ugyanabban a formában és méretben kell létrehozni ahhoz, hogy egy másik termékben elhelyezhető legyenek, és ezáltal mindegyik termék betölthesse rendeltetését (ezek az ún. „must-fit”⁶⁰ elemek).⁶¹

A rendelet ezzel kapcsolatban megfogalmaz egy kivételt. Ha a minta megfelel az újdonság és az egyéni jelleg követelményének, és azt a célt szolgálja, hogy előregyártott elemként egy rendszerben többféleképpen legyen összerakható, akkor megilletheti az oltalom (pl. kiépíthető polcrendszerek variálhatósága, legódarabok).

Közrendbe, közerkölcsbe ütköző minta

Nem részesülhet oltalomban a minta, ha közrendbe, illetve közerkölcsbe ütközik.⁶² A BPHH megtagadhatja az oltalmat, ha a mintát egy normál érzékenységgű és toleranciájú, értelmes ember szemszögéből nézve elegendő mértékben sértőnek vagy obszcénnek ítéli meg.⁶³ Az a minta sem helyezhető oltalom alá, amely állami felségjelet (pl. zászló), hatóságot vagy nemzetközi szervezetet megillető jelzést jogosulatlanul használ. Ide lehet még sorolni azokat az eseteket is, amikor egy minta valamilyen kitüntetést, jelvényt, címert vagy hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyet tartalmaz, amelynek a használatához közérdek fűződik. Az illetékes szerv hozzájárulásával azonban az ilyen elemeket tartalmazó minta is oltalom alá helyezhető.⁶⁴

Ezek a kizáró okok két csoportra oszthatók aszerint, hogy a mintának csak egy alkotó jellegzetességére vagy az egész mintára vonatkoznak-e. Ha a minta egyik részlete a fentiek alapján nem részesülhet oltalomban, de a többi részlete igen, akkor ezekre vonatkozóan fennállhat az oltalom. Azonban ha a minta újdonsága és egyéni jellege ezekben a részletekben rejlett, akkor az egész mintára nem lehet oltalmat szerezni.⁶⁵

⁵⁹ Belényi: i. m. (34), p. 160.

⁶⁰ Alexander Nette, Alexander González: Future Design Protection in the European Union (I.) The Community Design, a New Instrument of Design Protection in the European Union. Patents & Licensing, 32. évf. 5. sz., 2002, p. 28.

⁶¹ Pál, Kiss: i. m. (56), p. 7.

⁶² 6/2002/EK rendelet 7.cikk (1).

⁶³ I. m. (25), p. 536.

⁶⁴ Dr. Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Szent István Társulat, Budapest, 2003, p. 310.

⁶⁵ Belényi: i. m. (34), p. 160.

2.4. A nyilvánosságra hozatal

A nyilvánosságra hozatal ténye és ennek bizonyíthatósága a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalomnál az oltalom fennállása miatt kulcsfontosságú tény, ezért ezt részletesebben elemezzük. Az oltalom ugyanis a nyilvánosságra hozatal ténye által és ettől a naptól számítva áll fent. Ez az oltalmi forma nem a bejelentés eredményeképpen keletkezik, hanem pusztán tény alapján, aminek megtörténtét a jogosultnak kell tudnia bizonyítani.

Nyilvánosságra hozás az, amikor a minta elérhetővé válik a nyilvánosság számára olyan módon, hogy az Európai Unió belül működő érdekelt szakmai körök észszerűen értesülhessenek a dizájnról.⁶⁶

Victor Sáez tanulmánya szerint a Bizottságnak a rendelet megalkotásakor két fő oka volt arra, hogy az oltalom kezdő időpontjának ne a minta megalkotásának dátumát válassza, hanem a nyilvánosságra hozatal időpontját.

Az első ok az, hogy ezzel a megoldással kiküszöbölhetővé válik a szerzői jog egyik tipikus problémája, annak a nehézsége, hogy a mű megalkotásának pontos dátumát kétséget kizáróan bizonyítsák. Ehhez képest a nyilvánosságra hozás dátuma egy objektív kritérium, amelyet egyszerűbb lehet bizonyítani, és ezzel nő az oltalomhoz kapcsolódó jogbiztonság. Ezért fontos, hogy a dizájnerek és jogtanácsosaik tudatában legyenek annak szükségességének, hogy alkotásuk nyilvánosságra hozatalának konkrét dátuma teljes bizonyossággal megállapítható legyen.

A második ok az volt, hogy a minta megalkotása és kereskedelmi forgalomba hozatala között hosszabb idő is eltelhet. Az oltalmi idő, ha a megalkotás dátumával kezdődne, akkor is telne, amikor a minta különösképpen nincsen kitéve a bitorlás veszélyének. Így a lajstromozás nélküli közösségi formatervezésiminta-oltalom alapból korlátozott oltalmi ideje szükségtelenül még jobban lecsökkenne. Ugyanakkor e két időpont között sem marad teljesen védetlen a minta, nemzeti szinten a szerzői jog is védheti azokat a műveket, melyek megfelelnek ezen oltalmi forma követelményeinek.⁶⁷

Míg a mintának világszinten kell újnak és egyéni jellegűnek lennie, a nyilvánosságra hozatal csak akkor lesz releváns tényező, ha az az Unió területén belül történt.⁶⁸

A nyilvánosságra hozatal bizonyítása

A nyilvánosságra hozatal tényét, és annak megfelelő módját a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalomnál a minta jogosultjának kell bizonyítania.

11. cikk (2): „... a formatervezési mintát akkor kell a Közösségben nyilvánosságra jutottnak tekinteni, ha azt oly módon tették közzé, állították ki, hozták kereskedelmi forgalomba, vagy

⁶⁶ Pál, Kiss: i. m. (10), p. 10.

⁶⁷ Victor Sáez: The Unregistered Community Design. European Intellectual Property Review, 24. évf. 12. sz., 2002. december, p. 588.

⁶⁸ 6/2002/EK rendelet, 11. cikk (1).

vált bárki számára hozzáférhetővé, hogy ezek az események a rendes üzletvitel során észszerűen juthattak az érintett ágazatban a Közösségben működő szakmai körök tudomására”.⁶⁹

A minta nyilvánosság felé történő bemutatásának megfelelőnek kell lennie. Az oltalom fennállását nem alapozza meg, ha az egyszeri nyilvánosságra hozatal után a termék mégsem jelenik meg a célközönség üzletvitelében, tehát ha a termék később nem marad forgalomban. Így a terméket nem elég egyszer nyilvánosságra hozni, hanem gondoskodni kell arról, hogy legalább a célzott szakmai kör ténylegesen megismerhesse az új mintát. A nyilvánosságra jutás teljes bizonyossággal megállapítható például a tagállam nemzeti hivatalának közlönyében való megjelenéssel, egy keltezéssel ellátott, nyomtatott bemutató anyag kiadásával, nyilvános hirdetéssel, nemzetközi kiállításon való bemutatással vagy az adott ágazat szakmai szervezeteihez eljuttatott keltezéssel ellátott levél által. Erősen ajánlott minden olyan bizonyítékot gondosan megőrizni, amely igazolja, hogy a nyilvánosságra jutást a célközönség felé kezdeményezték, illetve azt el is érte. Ezzel megelőzhetővé válik, hogy a nyilvánosságra jutás időpontját igazoló dokumentumokat később, egy jogi eljárásban, utólag kelljen visszamenőleg beszerezni.⁷⁰

A közösségi oltalom fennállásához elegendő, ha egyetlen tagállamban hozzák nyilvánosságra a mintát, ugyanakkor a lehetőségnek fenn kell állnia, hogy más tagállamok érdekelt körei is megismerhessék a mintát. Például megfelelő lesz, ha egy nemzetközi kiállításon mutatják be a terméket, ahol az érdekelt szakmai körök szinte valamennyi tagállamból jelen vannak.⁷¹

A nyilvánosságra hozatal nem megállapítható volta

Nem tekinthető nyilvánosságra hozatalnak, ha harmadik személy titoktartási szerződés keretén belül ismerte meg a mintát.⁷² Ezenkívül nem tekinthető egy minta nyilvánosságra jutottnak, ha hozzáférhetővé tették ugyan, de az a rendes üzletvitel során észszerűen nem juthatott az Európai Közösségben működő, érintett szakmai körök tudomására.

Türelmi idő

A lajstromozott formatervezési mintára vonatkozóan a rendelet bevezette a türelmi idő intézményét. A rendelet az első nyilvánosságra hozataltól számított tizenkét hónapnyi időt ad a jogosult számára, hogy termékét alávesse a piac próbájának. Ezalatt a reakciók fényében továbbfejlesztheti a terméket, szponzorokat kereshet, és ha egy év után is úgy látja, hogy a dizájn érdemes a mintaoltalomra, és azt a jövőben ugyanabban a formában használni, hasznosítani fogja, akkor elindíthatja az oltalomszerzési eljárást.⁷³

⁶⁹ 6/2002/EK rendelet 11. cikk.

⁷⁰ Pál, Kiss: i. m. (10), p. 10.

⁷¹ Pál, Kiss: i. m. (10), p. 11.

⁷² Orbán: i. m. (46), p. 77.

⁷³ Tattay: i. m. (3), p. 325.

A lajstromozás nélküli formatervezési mintával kapcsolatban nem beszélhetünk türelmi időről. Ha a nyilvánosságra hozataltól számított egy éven belül bejelentjük a dizájnt, az újdonság még nem sérül, tehát oltalom szerezhető rá. Azonban a tizenkét hónap túllépése esetén a bejelentés elutasítható lesz az újdonság hiánya miatt, és a minta csak lajstromozás nélküli oltalom alatt állhat a határnaptól számítva további két évig.

Így a türelmi idő alatt lényegében minden nyilvánosságra hozott mintát, azokat is, melyeket egy éven belül bejelentenek a hivatalnál, az első egy évben, illetve a bejelentésig megilleti a lajstromozás nélküli mintaoltalom.

2.5. A lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalomból fakadó jogok és kötelezettségek

2.5.1. A mintához való jog

A formatervezésiminta-oltalom jogosultja a minta szerzője vagy jogutódja. Ha a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő mintát a 14. cikk szerint erre jogosulatlan személy hozza nyilvánosságra, illetve lép fel a jogosultságból fakadó igényekkel, vagy ő kéri a lajstromozást, a minta igazi jogosultja kérheti annak megállapítását, hogy a formatervezési minta őt illeti meg. Ez a jog a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő minta nyilvánosságra jutásától számított három éven belül évül el.⁷⁴

2.5.2. Az oltalom tartalma

A 6/2002/EK rendelet kizárólagos jogot biztosít a jogosultnak a minta hasznosítására és arra, hogy a mintát engedélye nélkül hasznosító harmadik személlyel szemben fellépjen.

A 19. cikk értelmezésében hasznosításnak minősül különösen a termék előállítása, forgalomba hozatala, behozatala, kivitele, használata és e célból raktáron tartása. Nem esik a hasznosítás körébe – azaz nem tiltott – a magánhasználat céljából végzett, illetve a gazdasági tevékenység körén kívül eső cselekmények, az iskolai oktatás céljából végzett cselekmények, valamint az idézés.⁷⁵

A 19. cikk (2) bekezdése alapján a lajstromozás nélküli formatervezési minta jogosultja csak akkor léphet fel a mintát az engedélye nélkül hasznosító harmadik személlyel szemben, ha ez az oltalom alatt álló minta utánzásának a következménye.⁷⁶ Nem tekinthető utánzásnak az engedély nélküli hasznosítás, ha a szóban forgó minta a szerző önálló alkotómunkájának az eredménye. Ez akkor állapítható meg, ha a szerzőről észszerűen feltételezhető,

⁷⁴ 6/2002/EK rendelet 15. cikk (3).

⁷⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/businesses/intellectual_property/l26033_hu.htm (2015. január 28).

⁷⁶ 6/2002/EK rendelet, 19. cikk (2).

hogyan nem ismerhette a jogosult által nyilvánosságra hozott formatervezési mintát. Nagy szerepe van itt a bizonyításnak, mely az utánzás tényét állító felet terheli.

A lajstromozás előnye itt mutatkozik meg a leginkább. A lajstromozott közösségi minta jogosultjának ugyanis nem kell bizonyítania, hogy a másik hasonló, eltérő összbnyomást nem eredményező minta utánzás eredménye lett volna. Akkor is kérheti a minta megsemmisítését, ha az önálló alkotómunka eredményeként született, és alkotója nem is ismerhette a jogosult által nyilvánosságra hozott formatervezési mintát.⁷⁷ Ez a két elem, az állítólagosan függetlenül alkotó szerző „önálló alkotói munkája” és az, hogy „nem ismerhette a mintát”, a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalom alappillérei, és csak ezek teljesülése esetén védhető meg a minta egy korábbi hasonló mintával szemben.⁷⁸

Nem tartozik a rendelet hatálya alá a külföldön lajstromozott és időlegesen az Unió területén tartózkodó hajók és légi járművek felszerelése sem. Rájuk nézve nem gyakorolhatók a közösségi formatervezésiminta-oltalomból eredő jogok.⁷⁹

2.5.3. Az oltalom terjedelme

Míg a lajstromozott formatervezési mintánál az oltalom terjedelme a bejelentés alapján állapítható meg, a lajstromozás nélküli oltalomnál ezt a terjedelmet a nyilvánosságra hozott minta határozza meg.

2.5.4. Az oltalom időtartama

Az oltalom fennállásának az időtartama a legszembetűnőbb különbség a lajstromozott és a lajstromozás nélküli oltalom között. A lajstromozott mintaoltalom a bejelentés napjától számított öt évig tart, ami további öt-öt évre legfeljebb négyszer újítható meg.

Ezzel szemben a lajstromozás nélküli formatervezési mintánál az oltalom csak a nyilvánosságra hozástól számított három évig áll fenn.⁸⁰ Ez az időtartam nem megújítható.

A három év ötlete a zöld könyv elfogadása után tartott nyilvános tárgyaláson vetődött fel 1992. február 25–26-án, Brüsszelben. Egyetértés volt azt illetően, hogy a három év bőségesen elég lehet azon tervezők és iparágak érdekeinek a védelmére, amelyek számára egy gyors, olcsó oltalmi forma fontos, és amelyek egyébként idő és pénz hiányában nem lennének képesek oltalmat szerezni minden egyes termékükre.⁸¹

⁷⁷ 6/2002/EK rendelet, 19. cikk (2).

⁷⁸ *Sáez*: i. m. (61), p. 586.

⁷⁹ 6/2002/EK rendelet 20. cikk (1) (2).

⁸⁰ 6/2002/EK rendelet, 11. cikk (1) (2).

⁸¹ *Sáez*: i. m. (61), p. 587.

2.5.5. Az oltalom megszűnése

A mintaoltalom megszűnésének legkézenfekvőbb esete, ha a rendeletben meghatározott oltalmi idő lejár. Szemben a lajstromozott formatervezési mintával, a lajstromozás nélküli oltalomnál az oltalomról való lemondásnak nincs jelentősége. A minta jogosultja esetleg csak arra vállalhat kötelezettséget, hogy később bejegyzett formatervezésiminta-oltalom ellen nem indít bitorlási vagy megsemmisítési eljárást.

A lajstromozás nélküli oltalom megszűnésének oka lehet továbbá, ha a bíróság visszaható hatállyal megszünteti az oltalmat.

2.6. A lajstromozás nélküli minta bitorlása

A formatervezésiminta-oltalom bitorlása akkor valósul meg, ha egy versenytárs a mintaoltalom jogosultjának engedélye nélkül hasznosítja a mintaoltalom tárgyát. A jogosult kizárólagos hasznosítási joga alapján bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja a terméket, vagy ezt a terméket az országba behozza, illetve onnan kiviszi. Bitorlást követ el az is, aki a minta szerinti terméket a felsorolt cselekmények céljából raktáron tartja.⁸²

A lajstromozott és a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalom között az oltalom szintje közötti eltérés leginkább egy bitorlási perben mutatkozhat meg. A lajstromozás nélküli oltalomnál a minta jogosultja csak akkor léphet fel a mintát az engedélye nélkül hasznosítóval szemben, ha bizonyítani tudja, hogy a hasznosításnak minősülő cselekmények a minta utánzásával valósultak meg. Eszerint az oltalomnak ez a típusa csak a rosszhiszeműen elkövetett másolás ellen véd, a szerző tevékenységétől függetlenül előállított azonos vagy hasonló termékekkel szemben már nem.⁸³

A minta jogosultjának elsősorban azt kell bizonyítania, hogy a minta valóban nyilvánosságra lett hozva, és hogy ez a minta azonos a bírósági eljárás tárgyával. Nem szükséges teljes mértékben azonosnak lennie azzal, elegendő, ha a főbb külső jellegzetességek egyeznek, különösen azok, melyek az egyedi jelleget megalapozták. Bizonyítani kell továbbá, hogy a nyilvánosságra hozatallal a minta a Közösség területén működő érintett szakmai körök számára valóban ismertté vált. Ennek a kritériumnak a bizonyíthatósága a formatervezésiminta-oltalom fennállásának az alapja.⁸⁴ Ezek alapján bizonyossá kell válnia annak, hogy a bitorló valóban ismerhette a korábbi mintát, tehát mintáját valószínűleg az oltalmazott minta másolásával, és nem a jogosulttól függetlenül alkotta meg.

A BPHH a lajstromozás nélküli minta bitorlásával vagy erre tett kísérlettel nem foglalkozik, ez kizárólagosan a tagállamok által kijelölt közösségi mintaoltalmi bíróságok hatásköre.

⁸² <http://www.mie.org.hu/fuzetek/formaterv.html> (2015. február 20.).

⁸³ *Belényi*: i. m. (34), p. 176.

⁸⁴ *Pál, Kíss*: i. m. (10), p. 10.

A minta másolása esetén a keresetlevelet ezekhez a bíróságokhoz kell címezni. Magyarországon első fokon a Fővárosi Törvényszéknek van hatásköre, másodfokon pedig a Fővárosi Ítéltáblának van kizárólagos jogosultsága eljárni.⁸⁵

2.7. A lajstromozás nélküli mintaoltalom megsemmisítése

A 24. cikk (3) bekezdés alapján a lajstromozás nélküli formatervezésiminta-oltalmat is lehet érvénytelennek nyilvánítani és ezáltal megsemmisíteni. A semmisség okai ugyanazok, mint a lajstromozott mintaoltalomnál. Szemben a lajstromozott közösségi formatervezési minták megsemmisítése iránti perekkel, a lajstromozás nélküli minta megsemmisítése ügyében nem a BPHH és annak fellebbezési tanácsa jogosult eljárni, hanem a közösségi mintaoltalmi bíróságok.⁸⁶

Az irányadó joggyakorlat a BPHH, valamint a nemzeti bíróságok lajstromozás nélküli közösségi formatervezésiminta-oltalommal kapcsolatos határozatai folyamán fokozatosan alakul ki. Bár a döntések csak az adott jogvitában bírnak kötelező erővel, de a formatervezésiminta-oltalomhoz kapcsolódó joggyakorlatot jelentősen befolyásolhatják, és támpontot nyújthatnak a tagállami jogalkalmazóknak.⁸⁷ Az esetjog fontos alapelveket fogalmazhat meg, melyek mindenki számára hozzáférhetőek és tanulmányozhatóak, és a lajstromozás nélküli oltalommal kapcsolatos igények támasztása előtt a sikerességre tekintettel fontos információkat hordozhatnak.

A megsemmisítési okok rendszere

A formatervezésiminta-oltalom megsemmisítésének alapjául szolgáló okok a következők.

- A mintaoltalom tárgya nem felel meg a minta a rendeletben, illetve a Fmtv.-ben meghatározott fogalmának.
- Nem felel meg az újdonság és az egyéni jelleg követelményének.
- Az adott minta ki van zárva az oltalomból.
- Az oltalmat nem annak adták meg, akit az jogszerűen megillet.

Ezeket az okokat külön lehet választani az ún. kizáró okokra, amelyek a mintaoltalom megadását alaptól akadályozzák, és a további megsemmisítési okokra, amelyek csak később, a megsemmisítés iránti kérelem alapján érvényesíthetőek.⁸⁸

Egy megsemmisítési perben a jogosultnak először is azt kell tudnia bizonyítani, hogy a mintát a Közösség területén belül elsőként hozta nyilvánosságra, és ezáltal a minta az érintett szakmai körök számára megismerhetővé vált. A második feltétel teljesülése már némileg bonyolultabb, ez ugyanis arra kötelezi a jogosultat, hogy bizonyítsa a minta újdonságát

⁸⁵ Orbán: i. m. (46), p. 69.

⁸⁶ Wiseman: i. m. (21), p. 14–027.

⁸⁷ <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/05.pdf> (2015. február 20.).

⁸⁸ <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/05.pdf> (2015. január 28.).

és egyéni jellegét. Rá kell tudnia mutatni, hogy melyek azok az elemek, amelyben a minta eltér a korábban nyilvánosságra hozott mintától, és ennek az eltérésnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy eltérő összbnyomást eredményezzen a használóra. Ennek megállapításánál a bíróságnak lesz nagy szerepe, így végül a mintaoltalom ezen formájának hatékonysága nagymértékben fog függeni a rendelkezést alkalmazó bíróság szigorától.⁸⁹ További kritérium, hogy a minta ne ütközzön más korábbi jogokkal, például egy védjeggyel vagy a szerzői jog által védett alkotásokkal.

A rendelet kimondja, hogy az érvénytelenséget az is megalapozza, ha „a Párizsi Unió Egyezmény 6. cikkében felsorolt bármelyik elemet tartalmazza, így olyan jelvényt, jelképet és címert jogosulatlanul használ, amelyhez az érintett tagállamban különösen fontos közérdek fűződik”.⁹⁰

A lajstromozott közösségi formatervezésiminta-oltalom érvénytelenségének okai között szerepel az is, ha a mintát nem annak adták meg, akit az megillet.⁹¹ Bár az érvénytelenségi okok ugyanazok mind a két oltalmi formánál, ezeknek az okoknak a lajstromozás nélküli közösségi formatervezésiminta-oltalomnál nincs jelentőségük, mivel az oltalom fennállására ez nincs kihatással, hiszen ez a nyilvánosságra hozatalhoz kötődik, és független a jogsultságtól.⁹²

2.8. A lajstromozás nélküli mintaoltalom a magyar jogban

Csak úgy, mint a közösségi lajstromozott formatervezési mintát, a lajstromozás nélküli mintát is a maga teljességében úgy kell kezelni, mint annak a tagállamnak a nemzeti jogszabályai alapján fennálló formatervezési mintákat, ahol a lajstromozás nélküli közösségi formatervezésiminta-oltalom jogsultjának lakhelye, illetve székhelye van a joghatóság megállapítására releváns időpontban. A lajstromozott minta esetében, ha a mintának több jogsultja van, akkor annak a tagállamnak lesz joghatósága eljárni, melyet a felek a bejelentés során megjelöltek. A lajstromozatlan mintánál, mivel nincs bejelentési eljárás, a joghatóságot a minta tulajdonosai közös megegyezéssel köthetik ki.⁹³

A lajstromozatlan formatervezési-mintával kapcsolatban még fontos kiemelni azt, hogy a nemzeti jog lesz irányadó a formatervezésiminta-oltalomból fakadó jogok megterhelhetőségére. A brit jogszabályok például konkrétan kimondják, hogy a lajstromozott mintához hasonlóan kell kezelni, azaz végrehajtás alá vonható.⁹⁴ A magyar jogszabályokban nincs külön nevesítve a lajstromozás nélküli oltalom, de mivel ez is szellemi alkotás, így ezekre az

⁸⁹ Sáez: i. m. (61), p. 589.

⁹⁰ 6/2002/EK rendelet 25. cikk (1) (e) (f) (g).

⁹¹ 6/2002/EK rendelet 25. cikk (1) (c).

⁹² Sáez: i. m. (61), p. 590.

⁹³ Wiseman: i. m. (21), p. 14–029.

⁹⁴ Wiseman: i. m. (21), p. 14–033.

oltalomból eredő jogokra is jelzalog alapítható, továbbá végrehajtás alá vonhatóak (a szerzőt megillető díjnak 50%-a vonható végrehajtás alá⁹⁵).

ÖSSZEGZÉS

A BPHH 2014-ban közel 98 ezer formatervezési mintát lajstromozott. Az utóbbi tíz év adatait nézve megállapítható, hogy minden évben egyre több bejelentés és oltalommegújítási kérelem érkezett a hivatalhoz.⁹⁶ Ez a növekedés mindenképp pozitívum, azonban arról nincs adat, hogy a lajstromozott minták száma hogyan aránylik a lajstromozás nélküli minták számához. A lajstromozás nélküli mintákról természetükből adódóan nem készül nyilvántartás, így erről nem lehet konkrét számot mondani. Ahhoz képest, hogy az ember környezetében végtelen számú termék és általuk hordozott minta van – és ezek nagy számban megfelelő mértékű nyilvánosságra hozatal eredményeként, oltalom alatt állnak – talán a bejelentések „viszonylag” magas száma már nem is tekinthető olyan magasnak.

A lajstromozás nélküli mintaoltalmi forma megalkotásával az Unió a piac igényeihez kívánt igazodni azáltal, hogy az oltalmi forma ingyenessége által, minden alkotó számára biztosítani tudjon egy bizonyos fokú védelmet termékeire. A jogintézmény létrehozásának a másik oka az volt, hogy a piaci folyamatokat vizsgálva láthatóvá vált, hogy a célzott iparágak nagy része nem is igényel olyan hosszú oltalmi időt, mint amit a „hagyományos” lajstromozott formatervezésiminta-oltalom biztosít. A huszonöt évre megszerzett kizárólagos hasznosítási jog egy adott termékre, illetve az oltalom magasabb foka az innováció akadályaként jelenhet meg. A tervező számára így garantálva lenne, hogy hosszú időre minden más tervező el van tiltva a hasonló termékek gyártásától, ezáltal kevésbé lenne inspirált, hogy folyamatosan újabb, fejlettebb termékeket hozzon a piacra.

A formatervezésiminta-oltalommal kapcsolatos perek kimenetelét vizsgálva látható, hogy a lajstromozott oltalom sem nyújt olyan erős oltalmat, mint például a védjegyoltalom. A bitorlási perekben kialakult bírói gyakorlat alapján a „bitorlónak” elég pár részletet módosítani a mintán, hogy az már ne számíton bitorlásnak. Az ötletek nem állnak oltalom alatt, és a kivitelezés apróbb módosításával egy ötlet már legálisan ellopható lesz.

A tapasztalatok alapján a tervezők – szem előtt tartva elsősorban a ruházati ipar tervezőit – belátták, hogy termékeiket nem tudják hatékonyan levédeni. A BPHH-hoz érkezett bejelentéseket nézve nem jellemző, hogy egy ruházati cikkre vagy kiegészítőkre igényelnének oltalmat.

⁹⁵ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról 93. § (1) (2).

⁹⁶ Office for Harmonization in the Internal Market: Annual report 2013: <https://oami.europa.eu/ohimportal/hu/annual-report> (2014. február 28.).

Európában számos híres divattervező tevékenykedik, és sok ún. *fast-fashion*⁹⁷ láncolat működik. Több tervező indított már pert ilyen cégek ellen azzal, hogy ellopták termékeit. Azonban ezeket a pereket általában nem a divattervezők nyerik meg. A jogalkotók és a bíróság is tudatosan nem engedi, hogy magasabb fokú védelem biztosítsa ezeket a termékeket, mivel tisztában vannak az oltalom gyengességének kedvező hatásával a piacon. A legtöbb híres divattervező már belátta, hogy gazdaságilag egyáltalán nem járnak rosszul, ha a fast-fashion vállalatok átveszik a termékeit. Általuk alakulnak ki ugyanis a globális trendek, amelyek világszinten ismertté teszi termékeiket, és ezáltal az eredeti, jó minőségű termékek iránt is megnő a kereset. A későbbiekben ahelyett, hogy a korábbi mintáik utánzása miatt pereskednének, inkább az új kollekció kialakításán dolgoznak, és arra koncentrálnak, hogy új termékeik kellően egyediek legyenek ahhoz, hogy később egyértelmű legyen, hogy ők jelentek meg a mintával elsőként a piacon.⁹⁸

Konklúzióként levonhatjuk, hogy a lajstromozás nélküli oltalom intézménye mindenképp előnyös lehet sok tervező számára, azonban gyakorlati érvényesülését figyelve ez az oltalmi forma csak egy kevésbé hatékony, igen könnyen kikerülhető oltalmat képes biztosítani. Mindenképp tanácsos a tervezők számára a formatervezésiminta-oltalom mellé más oltalmi formák igénylése is, elsősorban az, hogy nevüket védjegyként lajstromozzák.

⁹⁷ Fast-fashion cégeknek azokat nevezzük, melyek híres divatcégek termékei által inspiráltak a piacot gyorsan és olcsón új modellekkel árasztják el (pl. Zara, Mango, Forever 21).

⁹⁸ http://www.ted.com/talks/johanna_blakley_lessons_from_fashion_s_free_culture?language=hu (2015. február 21.).